

ŞEYH GALİB VE YAYIMLANMAMIŞ ŞİİRLERİ

*Erdoğan TAŞTAN**

ÖZET

Şeyh Galib, klasik Türk edebiyatının en önemli şairlerinden biridir. Şiirlerinde Sebki Hindî'nin tesirleri görülen Galib, Divan'ı ve Hüsn ü Aşk'ı ile gerek yaşadığı çağda gerek kendinden sonraki dönemlerde yetişen divan şairlerini derinden etkilemiş bir şahsiyettir.

Galib, aynı zamanda devrinin önemli tasavvufi şahsiyetlerinden biridir. Mevlevî kültürünün hakim olduğu bir çevrede doğmuş ve yetişmiş, sağlam bir tasavvufi terbiye almış ve neticede Galata Mevlevihânesi şeyhi olmuştur. Şiirlerinde tasavvufi kavramları da sıklıkla kullanır.

Henüz 24 yaşındayken Divan'ını tertip eden Şeyh Galib, bundan iki yıl sonra da Hüsn ü Aşk mesnevîsini kaleme almıştır. Galib, bu iki eser sayesinde oldukça genç yaşta, devrin edebî ve tasavvufi mahfillerinde tanınmış ve haklı bir şöhret kazanmıştır. Böylece Sultan III. Selim'in de dikkatini çekmiş ve padişahla arasında yakın bir dostluk başlamıştır.

Klasik edebiyatımızın bu büyük şairi, bu özellikleriyle günümüz araştırmacılarının da dikkatini çekmiş, edebî şahsiyeti ve eserleriyle ilgili çeşitli çalışmalar yapılmış, Divan'ı ve Hüsn ü Aşk'ı farklı araştırmacılar tarafından yayımlanmıştır.

Bu makalede Galib'in hayatı, sanatı ve eserleri hakkında kısaca bilgi verildikten sonra şu ana kadar herhangi bir yerde yayımlanmamış şiirlerine yer verilmiştir. Söz konusu şiirler, Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi Bölümü 776 numarada kayıtlı olan bir şiir mecmuası içinde bulunmaktadır. Önemli bir kısmını tarih manzumelerinin oluşturduğu şiirler içinde, gazel, rubai ve kıta nazım biçimleriyle yazılmış manzumeler ve müfretler de yer almaktadır. Ayrıca çalışma, söz konusu şiirler hakkında açıklayıcı bilgiler veren çeşitli dipnotlarla zenginleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şeyh Galib, 18. yüzyıl, şiir mecmuası, nazım şekilleri

SHEIKH GALIB AND HIS UNPUBLISHED POEMS

ABSTRACT

Sheikh Galib is one of the most important poets of classical Turkish literature. Both his contemporary and predecessor poets were

* Yrd. Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi, El-mek: e_tastan@mynet.com

deeply influenced by 'Divan' and 'Hüsn ü Aşk' of Sheikh Galib who himself was influenced by Sebk-i Hindi.

At the same time, Galib is one of the major figures of the mystical in his period. He was born and brought up in an environment dominated by the Mevlevi culture and received a good sufi mystical training and finally has been sheikh of Galata Mevlevihanesi. He also frequently uses mystical concepts in his poems.

Sheikh Galib who arranged his Divan at the age of 24, two years later wrote out Hüsn ü Aşk. He was well-known at a young age thanks to these two works in literary and mystical gathering-places and deservedly gained a reputation. Thus he attracted attention of Sultan Selim III, and a sincere friendship began between them.

This great poet of our classic literature also attracted attention of today's researchers, there are various studies about his literary personality and his works. His Divan and Hüsn ü Aşk was published by different researchers.

In this article, the previously unpublished poems of Sheikh Galib can be found along with the information on his life, art and works. The aforementioned poems exist in a 776 numbered poetry journal in Halet Efendi section of Sülaymaniye Library. These poems consist mostly of isopsephic poems but there are also singular couplets and poems written in ghazal, ruba'i and verse forms. This article has also been enriched with the footnotes which give detailed information on the abovementioned poems.

Key Words: Sheikh Galib, 18th century, poetry journal, poetic form.

Klasik Türk şiirinin son büyük temsilcisi olarak kabul edilen Şeyh Galib, gerek edebî gerek tasavvufî yönü bakımından devrin önemli şahsiyetlerinden biri olarak dikkat çekmektedir. 1171/1757 yılında Yenikapı Mevlevîhânesi civarındaki bir evde dünyaya gelen Galib'in babası Mustafa Reşid Efendi, Melâmî-meşreb bir Mevlevî idi ve Galib'in bir gazelinden öğrendiğimize göre şiirle de ilgilenen, edebî zevke sahip bir kişiydi¹. Annesinin ismi ise Emine Hatun'dur.

¹ Galib'in, söz konusu gazelinin son üç beyti şu şekildedir:

Pey-rev oldum ben de Gâlib vâlid-i zî-şânıma
Kim du'â vü medhi hem farz u hem elzemdir bize

Mustafâ nâm u Reşid ü mürşid ü üstâd-ı küll
Her nigâh-ı himmeti iksîr-i a'zamdır bize

Farkımızda sâyesin Allâh memdûd eylesin
Âlem ancak zât-ı vâlâsıyla âlemdir bize

(Muhsin Kalkışım, **Şeyh Gâlib Dîvânı**, Akçağ Yay., Ankara 1994, s. 403, G.279). Gâlib, Hüsn ü Aşk'ta da "Der zikr-i pişvâ-yı hûd" başlığı altında babasından şu şekilde bahseder:

Bulmağa hitâm bu mebâhis
Bir zât-ı sûtûde oldı bâis

Üftâde-i râh-ı ser-bülendî
Yâ'nî pederim Reşid Efendi

Galib'in dedesi Muhammed Efendi de Mustafa Reşid Efendi gibi Mevlevîliğe intisabı olan bir şahsiyetti. Mevlevî kültürünün yoğun şekilde hissedildiği bir ortamda doğan ve yetişen Galib, ilk eğitimini babasından almış, ondan Tuhfe-i Şâhidî'yi okumuştur. Her ne kadar Esrar Dede, başka kimseden Farsça okumadığı ve nazma dair ilim tahsil etmediğini belirtse² de Arapça'yı Hamdi Efendi'den, Farsça'yı da Hoca Neş'et'ten öğrendiği, Galata Mevlevîhânesi şeyhi Hüseyin Efendi'den de istifade ettiği bilinmektedir³.

Galib'in özellikle şiir sahasındaki üstadı Hoca Neş'et'tir. Zamanın edebiyat meraklısı gençleri gibi Galib de ondan faydalanmış, küçük yaşlardan itibaren evine gidip gelmiştir. Yazdığı bir mahlasnâme ile ona "Es'ad" mahlasını veren de Hoca Neş'et olmuştur. Ancak Şeyh Galib, dönemin aynı mahlası taşıyan şairleriyle karıştırılmamak amacıyla Es'ad mahlasını bırakarak belli bir süre Es'ad Galib mahlasını kullandı, zamanla onu da terk ederek Galib mahlasında karar kıldı. Şiirlerinin büyük çoğunluğunu da bu mahlası kullanarak yazdı.

1195/1781 yılında daha yirmi dört yaşında iken Divan'ını tertip eden Şeyh Galib, bu tarihten iki yıl sonra 1197/1783 yılında da Hüsn ü Aşk mesnevîsini tamamladı. Altı ay gibi kısa bir sürede yazdığı bu tasavvufî-sembolik mesnevî, Galib'e büyük bir şöhret kazandırdı. Hüsn ü Aşk'ı yazdıktan bir yıl sonra, 1198/1784 yılında anne ve babasının izni olmadan Konya'ya gitti ve Mevlânâ Dergâhı'nda çileye girdi. Ancak babası, oğlunun hasretine dayanamayarak dergâhın şeyhi Çelebi Seyyid Ebubekir Efendi'ye başvurunca, o da çilesini Yenikapı Mevlevîhânesi'nde tamamlamak üzere Galib'i İstanbul'a gönderdi. Üç yıllık çilesini bu dergâhta tamamlayan Galib, 25 Ramazan 1201/11 Temmuz 1787 tarihinde hücreden çıkarak dede oldu. Daha sonra da şeyhi olan Ali Nutkî Dede'den hilafet aldı. Çilesi boyunca hiç şiir yazmayan Galib, bu tarihten sonra tekrar şiir söylemeye başladı. Bu yıllarda şiir yazmakla yetinmeyip ilmî çalışmalarla da uğraşan Galib, 1203/1789 yılında Trabzonlu Köseç Ahmed Dede'nin Mevlevî adabından bahseden *Et-Tuhfetü'l-Behiyye fî Tarikati'l-Mevleviyye* adlı tasavvufî eserine *Es-Sohbetü's-Sâfiye* adlı Arapça bir hâşiye kaleme aldı. 5 Receb 1204/ 21 Mart 1790 tarihinde Sütlüce'de Yûsuf-ı Sîneçâk'ın türbesi civarında satın aldıkları eve ailesiyle birlikte taşınan Galib, bu sene içinde Yûsuf-ı Sîneçâk'ın *Cezîre-i Mesnevî* adlı eserini şerh etti⁴. Böylece şöhreti arttı ve bilhassa Mevlevîler tarafından çok iyi tanınan biri hâline geldi.

O günlerde Galata Mevlevîhânesi şeyhi Halil Numan Dede, şeyhlikten azledilmiş, yerine Konya Şems Dergâhı türbedarlığında bulunan Abdullah Dede tayin edilmişti. Abdullah Dede İstanbul'a gelirken Kütahya'da vefat edince Galib'i yakından tanıyan Konya Âsitânesi şeyhi Hacı Mehmed Emin Çelebi çıkardığı bir emirname ile onu Galata Mevlevîhânesi şeyhliğine tayin etti. Böylece Şeyh Galib, 9 Şevval 1205/11 Haziran 1791 tarihinde Galata Mevlevîhânesi'nin 22. şeyhi oldu.

Galib, Galata Mevlevîhânesi şeyhi olduktan sonra devrin padişahı III. Selim ile öteden beri var olan dostlukları daha da geliştirdi. III. Selim, tabiat itibarıyla sanatkâr bir mizaca sahip,

Dil zâviyesinde münzevidir
Ser-bâz-ı muhibb-i Mevlevîdir

(Şeyh Galib, *Hüsn ü Aşk (Metin, Düzyazıya Çeviri, Notlar ve Açıklamalar)*, (Haz. Muhammet Nur Doğan), Yelkenli Yayınevi, İstanbul 2011., s.54).

Bu makalede kullanılacak beyitler Muhammet Nur Doğan tarafından yayına hazırlanan *Hüsn ü Aşk* ile Muhsin Kalkışım tarafından yayımlanan *Şeyh Galib Divânı* adlı çalışmalardan alınmıştır. Hüsn ü Aşk'ı ifade etmek için beyitlerin yanında "HA" kısaltması, Şeyh Galib Divanı için de "Divan" kelimesi kullanılmış, sonrasında da beyitlerin söz konusu eserlerde yer aldığı sayfa numaraları verilmiştir.

² Esrar Dede, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*, (Haz: Dr. İlhan Genç), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 2000, s. 374.

³ Muhsin Kalkışım, "Şeyh Galib", *DİA*, c. XXXIX (2010), s. 54.

⁴ Sedit Yüksel, *Şeyh Galib Eserlerinin Dil ve Sanat Değeri*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1963, s.14, 15.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012

hassas ve zarif biriydi. “İlhâmî” mahlasıyla şiirler yazıyor, hat sanatıyla ve özellikle Türk musikisiyle yakından ilgileniyordu. Ayrıca Mevlevîliğe karşı da derin bir muhabbeti vardı. Yaradılış itibarıyla kendisine yakın bulduğu Şeyh Galib’i takdir eden ve şiirlerini beğenen padişah, Mevlânâ’nın türbesine örtülmek üzere Konya’ya gönderilecek pûşîde için ondan bir beyit istemiş, Galib de

Müceddid olduğu Sultan Selîm’in dîn ü dünyâya
Nümâyândır bu nev pûşîdesinden kabr-i Monla’ya (Divan, s.170-172)

bendiyesini taşıyan terci-bendini III.Selim’e takdim etmiş ve padişah ile bir yakınlık sağlamıştı. Galib o zaman henüz şeyh olmamıştı ve Sütlüce’de ikamet etmekteydi⁵. Galata Mevlevîhânesi şeyhi olduktan sonra ise melevîhânenin tamiri için III.Selim’e

Gönül bir beyt-i ma‘mûr u safâdır aşk mi‘mârı
Yatur ammâ ki şimdi başka bâmı başka dîvârı (Divan, s.71-73)

matlamı taşıyan bir kaside takdim etti. Padişah onun arzusunu yerine getirdi ve tekkeyi tamir ettirdi. Şeyh Galib de evini dergâhın harem dairesine nakletti.

Hükümdarın tekkeyle ve Şeyh Galib ile alakası 1793’te melevîhâneye bir şadırvan, 1794’te semâhâne içine bir mahfil-i hümâyûn yaptırmasıyla devam etti. Ayrıca 1795’te semâhâneyi yeniden tamir ettirdi⁶.

Yine Humbarahâne-i Cedîd’de padişah tarafından yaptırılan camiin mesnevîhânlık görevi Şeyh Galib’e verildi ve padişah da buradaki mukabelelerin birçoğuna bizzat katıldı. III. Selim’in Galib’in sanat alanındaki kabiliyetine hayranlığı o derecede idi ki 1207/1792 yılında onun divanını yazdırmış, 300 altın sarf ederek ciltletmiş ve tezhip ettirmişti⁷.

Padişah ayrıca zamanın ünlü hattatlarından şair Cevrî tarafından yazılmış bir Mesnevî’yi Galib’e hediye etti, bu hediyeden büyük bir memnuniyet duyan şair de

Bana Sultân Selîm-i kâm-ver kâm-ı cihân verdi
Bütün dünyâ değer bir genc-i hâs u râygân verdi (Divan, s.77-78)

matları ile başlayan bir kaside yazarak padişaha teşekkür etti. III. Selim ile Şeyh Galib yakınlığı, 10 Safer 1209/6 Eylül 1794 tarihinde padişah tarafından çıkarılan bir fermanla bütün mesnevîhânların tayin hakkının Galib’e verilmesiyle sürdü. Böylece Galib, diğer bütün Mevlevî şeyhlerinden üstün bir dereceye erişmiş oldu⁸.

Şeyh Galib, 1209/1794 yılında önce annesi Emine Hatun’u, iki yıl sonra da 1211/1796 yılında yakın arkadaşı Esrar Dede’yi kaybetti. Esrar Dede için, klasik edebiyatımızın en güzel mersiyelerinden biri olan ve

Kan ağlasın bu dîde-i dür-bârım ağlasın
Ansın benim o yâr-ı vefâdârım ağlasın (Divan, s.432-433)

⁵ Esrar Dede, **a.g.e.**, s.384.

⁶ Muhsin Kalkışım, **a.g.m.**, s.55.

⁷ Esrar Dede, **a.g.e.**, s.385, 389. III. Selim’in tezhip ettirip ciltlettiği bu Şeyh Galib Divanı nüshası, Hattat Ahmed Yüsrî b. Muhammed Nazîf tarafından yazılmıştır ve İ.Ü. Kütüphanesi T.Y. 5531 numarada kayıtlıdır.

⁸ Sedit Yüksel, **a.g.e.**, s.17, 18.

beytiyle başlayan ünlü mersiyesini yazdı. Arka arkaya gelen bu iki acı onu çok üzdü ve sonunda kendisi de hastalanarak yatağa düştü. Mevlevîler arasında, Galib'in hastalanmasına sebep olarak çok farklı rivayetler ileri sürülmüştür⁹. Şeyh Galib, hastalığı neticesinde 26 Recep 1213/3 Ocak 1799 tarihinde henüz 42 yaşındayken vefat etti ve Galata Mevlevîhânesi'nde Mesnevî şârihi İsmâîl-i Ankaravî'nin türbesine defnedildi. Galib'in erken yaşta vefatı yakınlarını son derece müteessir etmiştir. Ali Enver, Galib'in babası Mustafa Reşid Efendi'nin, oğlunu teneşir üzerinde yıkanırken gördüğünde ak sakalına yaşlar akmakta olduğu halde "Ah oğul, bu tahtaya o kara sakal yakışmıyor." dediğini, Gelibolu Mevlevîhânesi şeyhi Mustafa Dâniş Efendi'den işittiğini aktarır¹⁰. Sürûrî ve Mehmed Nebil Bey, Galib'in vefatı için tarih yazan şairlerdendir.

Galib'in biyografisinden bahseden kaynakların birçoğu genel olarak yukarıdaki bilgileri tekrar etmektedirler¹¹. Ancak Abdülkadir Gürer tarafından yayınlanan bir makalede onun soyu, tahsili ve hayatının gençlik yılları hakkında diğer kaynaklarda olmayan birtakım yeni bilgiler verilmekte, şairin hayatında karanlık kalan bazı noktalar aydınlatılmaktadır. Söz konusu çalışmada ifade edildiğine göre Galib'in dedesi Yenikapı Mevlevîhânesi'nin 12. Şeyhi Kûçek Muhammed Dede'dir ve kendisi Kırımlıdır. Ayrıca babası Mustafa Reşid Efendi ile ilgili olarak çeşitli kaynaklarda yer alan Divân-ı Hümâyûn kâtiplerinden olduğuna dair bilgiler doğru değildir. Galib, hayatının ilk gençlik yıllarına kadar çeşitli ilimlerle meşgul olmuş, edebî değeri olan birçok manzum ve mensur eser üzerinde çalışarak kendini yetiştirmiş, dönemin önemli hocalarından dersler almıştır. Dolayısıyla babasından okuduğu rivayet edilen Tuhfe-i Şâhidî'nin, onun eğitim hayatı içindeki yeri abartıldığı kadar önemli değildir. Yine bu çalışmadan öğrendiğimize göre Galib, Hoca Neş'et'in edebî meclislerine 1192/1778 yılından itibaren devam etmeye başlamış olup, kendisiyle tanışmadan önce de Es'ad mahlasıyla şiirler yazmaktadır¹².

Şeyh Galib, klasik şiirimizin Nedîm zamanından beri eski kudretini kaybetmeye başladığı ve kendini tekrar edip sönmeye yüz tuttuğu bir dönemde yaşamış ve eserlerini vermiştir. Divan şiirinde bir yenilik yapmanın zaruri olduğu böyle bir ortamda Galib, şiirimize beklenen yeniliği getirerek bu şiirin son büyük temsilcisi olmuştur. Gerçekten de o; his, fikir ve bilhassa hayal bakımından öncekilerden ayrılan, kendine has bir üsluba sahip şairlerimizdendir. Manzumelerinde yer alan ince hayaller, kullandığı bol mecazlı, farklı çağrışımlara sahip ifadeler ve istiareli üslubu Galib'in şiirinin zor anlaşılır bir hâl almasına sebep olmuştur. Nitekim kendisi de bunun farkındadır ve

Ol şâir-i kem-yâb benim kim Gâlib

Mazmunlarımı anlamamak ayb olmaz

(Divan, s.445)

diyerek hem fahiye yapar hem de şiirinin bu özelliğini dili getirir.

⁹ Bu rivayetler için bkz. Sedit Yüksel, a.g.e., s.21 vd.

¹⁰ Ali Enver, **Semâhâne-i Edeb**, Âlem Matbaası, İstanbul 1309, s.178.

¹¹ Galib hakkındaki ilk biyografik bilgileri, yakın dostu Esrar Dede tarafından kaleme alınan *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevlevîyye*'den öğreniyoruz. Bu eser, Şeyh Galib'in sağlığında yazılmış olması sebebiyle şair hakkında verdiği bilgiler bakımından oldukça önemlidir. Ayrıca Ali Enver tarafından telif edilen ve *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevlevîyye*'deki bilgileri büyük ölçüde tekrar eden *Semâhâne-i Edeb*, Vak'a-nüvis Halil Nûrî'nin *Târih-i Nûrî* adlı eseri, *Silâhtarzâde* ve *Şefkat tezkireleriyle* Fatî'nin *Hâtimetü'l-Eş'âr*'ı ve Muallim Nâcî'nin *Mehmed Muzaffer Mecmuası*, Galib hakkında biyografik bilgi veren eserlerdir.

¹² Abdülkadir Gürer, "Şeyh Gâlib Hakkında Yeni Bilgiler", **Türkoloji Dergisi**, c. XIII/1 (2000), s. 203-225. Gürer, Galib hakkındaki bu yeni bilgileri Galata Mevlevîhânesi yazmaları arasındaki bir Şeyh Galib Divanı nüshasının başında yer alan yaklaşık dört yapraklık Galib biyografisinden aktarmaktadır. Bu biyografi Galib'in yakın dostlarından Pertev mahlası ile şiirler yazan Muvakkitzâde Mehmed Nûrî tarafından kaleme alınmıştır.

Galib esasen nazım biçimi, vezin, kafîye ve redif gibi şekle ait unsurlar bakımından divan şiiri geleneğine sıkı sıkıya bağlı, bu geleneğin gerek muhteva gerek şekil bakımından uyulması zarurî esaslarından ayrılmayan bir şairdir. Klasik edebiyatımızın hemen hemen bütün nazım şekillerini kullanmış, Divan’ında kaside, gazel, müstezat, musammat, şarkı, mesnevî, bahr-ı tavîl, kıta, rubai ve müfretlere yer vermiştir. Şiirlerinde vezni de ustalıkla kullandığı ve manzumelerinde on dokuz farklı vezne yer verdiği dikkati çeken Galib’in, divan edebiyatında pek nadir yer alan vezinleri dahi kullanması, onun vezin çeşitliliğine ne derece önem verdiğini gösterir. Aruzla yazdığı manzumelerden başka, 4+4+3=11’li hece ölçüsüyle yazdığı ve “Şarkı” başlığını taşıyan bir manzumesi de vardır. Şeyh Galib, kafîye hususunda da geleneğe bağlılığı devam ettirir. Kafîyenin daha çok göze hitap etmesi şeklindeki klasik anlayış, onda da devam eder. Manzumeleri incelendiğinde birçoğunun redifli olarak yazıldığı, kaside gibi uzun manzumelerinde ve bazı gazellerinde zaman zaman aynı kafîyeyi aralıklarla tekrarlamış olduğu görülmektedir¹³.

Galib, her ne kadar Hüsn ü Aşk’ta Nâbî’yi eleştirirken

Manzûme-i Fârisî-veş ebyât

Bi’l-cümle tetâbu‘-ı izâfât

İnşâya verir egerçi ziynet

Türkî söz içinde ayn-ı sıklet

(HA, s.58)

beyitleriyle dilde sadelikten yana olduğunu ifade etse de bunu pek gerçekleştiremediği, şiirlerinde süslü ve terkiplerle yüklü bir dil kullandığı göze çarpmaktadır. Manzumelerinde zaman zaman konuşma dilinden alınmış sade ve külfetsiz söyleyişlere, mahallî deyimlere, atasözlerine ve öz Türkçe kelimelere rastlansa da bütün bunlar, eserlerine hakim olan terkipli dilin ağırlığı içinde kaynamış ve kaybolmuş gibidir. Galib, kendine has hayallerini ifade için izafet ve sıfat terkipleri ve vasf-ı terkipleri meydana getirmekle şiir diline yeni bir çeşni ve ayrı bir zenginlik kazandırmıştır. Onun şiirlerinde “*sîne-i berk-âşiyân, gûş-ı ârzü, hâbîde-nigâh, bihişt-i fikret, deryâ-yı ahter, büy-ı cünûn, donanma-yı meserret, sim-emdâm, reg-i hayâl*” gibi örneklerle karşımıza çıkan bu yeni terkipler, Şeyh Galib’in orijinalliğini temin eden unsurlardandır¹⁴.

Şiirlerinde belli ölçüde klasik mazmunları ve divan şiirinin imkânlarını kullanan Galib’in sanatçı kişiliğinin oluşmasında Nedîm, Nef’î, Nâbî, Bâkî, Şeyhülislam Yahyâ, Neşâtî ve Fehîm-i Kadîm gibi kendinden önce yaşamış şairlerin şüphesiz belli bir etkisi vardır. Ancak o her zaman klasik şiirin alışılmış kalıpları dışında yeni bir tarz geliştirme, kendi ifadesi ile “hâyîde edâya el sunmama” ve kendinden önce gelen Osmanlı şairlerine benzememe amacını gütmüş, bu yüzden de Sebk-i Hindî’yi benimsemiştir. Onun şiirine asıl rengini veren de bu üslup olmuştur. Galib, Sebk-i Hindî’nin İran edebiyatındaki en önemli temsilcilerinden biri olan Şevket-i Buhârî’yi kendine örnek almış, onun yolunda ilerleyerek şiirlerini meydana getirmiştir. Şevket’in kendi üzerindeki tesirini

Muhâl add eylemişlerken gazelde şâirân-ı Rûm

Ben îcâd eyledim ol Şevketâne tarz-ı eş’ârı

(Divan, s.73)

ifadeleriyle belirten Galib, aynı zamanda devrin şairlerinin bu alandaki yetersizliklerini dile getirmektedir. O, zengin bir hayal kudreti ve büyük bir ustalık isteyen bu üslubu o kadar başarılı bir

¹³ Sedit Yüksel, *a.g.e.*, s.52 vd.

¹⁴ *A.g.e.*, s.63, 64, 76.

şekilde eserlerine yansıtmıştır ki devrin edebî mahfillerinde kendisinden “Şevket-i Rûm” diye bahsedilmeye başlanmıştır.

Gerçekten de Galib’in şiirinde Sebki-Hindî’nin özellikleri hemen göze çarpar. Bu üslubun diğer temsilcilerinde olduğu gibi onun şiirlerinde de anlam güçlüdür, söz güzelliği ve ahenge daha az önem verilmiştir. Galib, söylemek istediklerini çok girift bir mazmun örgüsü içinde verir ve bu yüzden beytin anlamı derinlere gizlenmiştir. Teşbih, istiare, mecaz, tevriye ve telmih gibi sanatları sıkça kullanması sonucu söz kısalmış, az sözle çok şey söylenmiş ve bu da şiirin anlam derinliğine ulaşmayı zorlaştırmıştır. Sebki-Hindî’nin bir özelliği olarak şiirlerinde hayal unsurları da önemli bir yer tutar. O, muhayyilesi güçlü bir şairdir. Hayalleri çok renkli ve canlı olup çoğunlukla soyut kavramlar üzerine kurulmuştur. Galib’in hayal gücü bilhassa Hüsn ü Aşk’ta ortaya çıkar. Yeni mazmunların aranıp bulunması ve şiirde kullanılması da onun şiirinin bir diğer özelliğidir. Önceki şairlerin kullandığı mazmunlar elbette onun şiirinde de vardır. Ancak Galib, bu mazmunların sürekli tekrar edildiğini ve artık eskidiğini düşündüğü için yeni mazmunlar aramış ve klasik şiirimize yeni bir yön vermeye çalışmıştır. Sebki-Hindî’yi benimsemiş olması da onu eski mazmunları bırakıp yeni arayışlar içine girmeye zorlamıştır¹⁵.

Galib, takipçisi olduğu Şevketâne tarz ile klasik şiirimizde istediği yeniliği yapmış, farklı bir ses olmuştur. Kendisi de bu durumun farkındadır ve

Tarz-ı selefte tekaddüm etdim
Bir başka lügat tekellüm etdim (HA, s.426)

...
Gencînede resm-i nev gözetdim
Ben açdım o genci ben tükettim (HA, s.428)

demek suretiyle bu sahada yeni bir çığır açtığını belirtir. Yine

Es’adâ ma’nî-i nev tıfl-ı nev-âmûz bize
Fenn-i endîşede üstâd ki derler o biziz (Divan, s.319)

diyerek yeni manaları keşfetmedeki ustalığını dile getirir.

Şeyh Galib’in şiir kudreti ve sanatının özellikleri gerek Hüsn ü Aşk’ta gerekse Divan’ındaki birçok manzumede kendini gösterir. Ancak onun Hüsn ü Aşk’ta gösterdiği başarı, Divan’ın gölgede kalmasına sebep olmuş ve bu durum Ziya Paşa’nın Hüsn ü Aşk için söylediği

Gûyâ ki o şâir-i yegâne
Gelmiş bu kitâb için cihâne

peşin hükmüyle birleşince Galib iyiden iyiye Hüsn ü Aşk şairi olarak anılagelmiştir. Aynı hüküm Namık Kemal, Recâizâde Mahmud Ekrem, Ferid Vecdî, Abdülhalim Memdûh, İbrahim Necmi Dilmen gibi bazı şahsiyetler tarafından da hiçbir incelemeye tabi tutulmadan tekrar edilince Galib Divanı yıllarca ikinci plana itilmiştir¹⁶. Oysa buradaki şiirler de en az Hüsn ü Aşk’ta yer alan

¹⁵ Halûk İpekten, *Şeyh Galib Hayatı Sanatı Eserleri*, Akçağ Yay., Ankara 1996, s.25, 26.

¹⁶ Sadetin Nüzhet Ergun, Şeyh Galib ile ilgili olarak hazırladığı eserde Ziya Paşa’nın bu görüşüne şiddetle karşı çıkar ve şu sözlerle Galib’i savunur: “Şeyh Galib, kasidelerinde Nef’î kadar kudretli, gazellerinde isterse Fuzûlî gibi âşık, isterse Bâkî gibi hurdeçindir. Galib, yalnız Hüsn ü Aşk’ı ile değil, rengin gazelleri ile de mümtaz bir mevki alabilirdi. Fakat yanlış bir telâkkî, zavallı şairi sırf “Hüsn ü Aşk” şairi olarak tanıttı. Eğer Ziya Paşa:

Gûyâ ki o şâir-i yegâne
Gelmiş bu kitâb için cihâne

manzumeler kadar başarılı ve Galib'in üslubunu yansıtır bir özellik taşımaktadır. Özellikle Divan'da yer alan bazı kasidelerin başlangıçlarında, musammatlarında ve bazı gazellerinde Galib'in sanat gücünü görmek mümkündür.

Galib'in sanatının ve şahsiyetinin teşekkülündeki en önemli etkenlerden biri şüphesiz ki tasavvufudur. O, Mevlevîlik çevresinde yetişmiş, sağlam bir tasavvufî terbiye almış ve oldukça erken bir yaşta tarikat şeyhi olmuştur. Bunun neticesinde tasavvuf, onun eserlerinin tamamına damgasını vuran bir görüş ve anlayış biçimi, bir tefekkür sistemi olarak ortaya çıkmıştır. Ancak Galib, hiçbir zaman tasavvufu bir propaganda aracı olarak kullanmamıştır. Nitekim Divan'da tasavvuf umdelerini telkin eder mahiyette yazılmış didaktik manzumelere ender rastlanır. O, manzumelerinde daha çok cezbe hâldeki bir tasavvufî aşkın tercümanı olarak karşımıza çıkar. Galib'in sanat gücünün açıkça görüldüğü bazı terkib-bend, müseddes ve gazellerinde bu tasavvufî aşkın izlerini bulmak hiç de zor olmaz. Yine kendisine büyük bir şöret kazandıran Hüsn ü Aşk, edebî yönden oldukça başarılı sembolik bir tasavvuf risalesi hüviyetindedir¹⁷. Nitekim, Hüsn ü Aşk'ı da kendi manevî yolculuğundan, yani seyr ü sülûkünden hareketle kaleme aldığı bilinmektedir¹⁸.

Galib, aynı zamanda devrin önde gelen tasavvufî şahsiyetlerinden biridir ve şiirlerinde mensubu bulunduğu Mevlevîlik ile ilgili birçok unsur yer almaktadır. O, gerek Divan'da gerek Hüsn ü Aşk'ta, başta Mevlânâ olmak üzere Sultan Veled, Şems-i Tebrîzî, Hüsâmeddin Çelebi, Salâhaddin-i Zerkûbî, Mesnevî şârihi İsmâîl-i Ankaravî gibi Mevlevî büyüklerinin isimlerini sık sık anmakta, eserlerinde Mevlevîlikle ve bilhassa Mevlevî ayinleriyle ilgili terimlere (ney, tanbur, semâ, gürûh-ı Mevlevî, külâh-ı Mevlevî gibi) yer vermektedir. Denilebilir ki Mevlânâ ve onun tefekkür sisteminin asırlar boyu işlenmiş ve kurumsallaşmış bir tezahürü olan Mevlevîlik, Galib'teki tasavvufî duyuş ve düşünüş biçiminin teşekkülünde en önemli kaynak olmuştur. Kendisi de Hüsn ü Aşk'ın sonlarında yer alan

Esrârını Mesnevî'den aldım

Çaldım velî mîrî malı çaldım (HA, s.428)

...

Feyz erdi Cenâb-ı Mevlevî'den

Aldım niçe ders Mesnevî'den (HA, s.430)

şeklindeki beyitlerle sanatının teşekkülünde, bu büyük mirasın önemine vurgu yapar. Divan'da da Mevlevî kültürünün Galib üzerindeki tesirine vurgu yapan beyitlere rastlamak mümkündür:

Gâlib'e feyz-i suhan Hazret-i Monlâ'dandır

Tekye-i fahr-ı mahabbetde demin çok çekdim (Divan, s.374)

Ser-be-ser eş'âr-ı Gâlib dil-pezîr olsa ne var

Her suhanver mazhar-ı ihsân-ı Mevlânâ mıdır (Divan, s.306)

iddiasını serdetmemiş olsa, daha doğrusu Galib Divanı'nı biraz dikkatle okumak zahmetine katlansaydı, onu takip eden nesiller bu yanlış mütalâayı bir hakikat şeklinde kabul etmeyeceklerdi. Onun "Hüsn ü Aşk"ında mevcut olan hayaller, gazellerinde, musammatlarında, girizgâhlarında da aynı nefasetle mevcuttur." Sadettin Nüzhet Ergun, *Şeyh Galib*, İstanbul 1932, s.15. Bu konu hakkındaki tartışmalar için ayrıca bkz. Sedit Yüksel, *a.g.e.*, s. 84-89.

¹⁷ Sedit Yüksel, *a.g.e.*, s. 32, 33.

¹⁸ Abdülkadir Gürer, *a.g.m.*, s.221.

Şeyh Galib, divan şiiri ve bu şiirin anlam dünyası üzerine fikir yürüten ve dönemin edebî ortamını sağlam bir gözle tahlil edip değerlendiren bir şairdir. Bu konudaki görüşlerini çeşitli şekillerde dile getirmekten geri durmamış ve gerek Divan'da gerek Hüsn ü Aşk'ta yer alan birçok beyitte mazmun, söz, mana, hayal gibi şiire ait unsurlar üzerindeki düşüncelerini açıklayarak şiirin ve şairin hangi özelliklere sahip olması gerektiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla bu iki eser, poetik veriler açısından aynı zamanda zengin birer kaynak durumundadır. Galib, şiir ve şairle ilgili düşüncelerini dile getirirken

Hâyîde edâya sunma kim el
Bir kerre dahi demişler evvel

Çün şîve-i nâza mâiliz biz
Bir tâze-edâya kâiliz biz (HA, s.186)

şeklindeki beyitlerle taze mazmunlar peşinde olduğunu ve yeni ifade yollarına başvurduğunu söylemekte, bu alanda ne derece başarılı olduğunu belirtmektedir. Mana söz konusu olduğunda ise

Mefhûm-ı çeşm ü cân gibidir dinle Pertevi
Ma'nâdır Es'adâ suhanın güldüren yüzün (Divan, s.391)

diyerek mananın şiiri tamamlayan bir unsur olduğunu ve ayrı bir önem taşıdığını ifade etmektedir. Ancak Galib'in, bilhassa üzerinde durduğu unsur hayaldir. Kendisi de zengin ve karmaşık bir hayal dünyasına sahip olan Galib,

Bu söze Kur'ân gibi îmân eder ehl-i suhan
Şâ'irin Gâlib tahayyül rütbe-i i'câzıdır (Divan, s.280)

beytiyle hayal gücünü şairlik için vazgeçilmez bir unsur olarak gördüğünü belirtir ve onu şairin i'câz rütbesi olarak vasıflandırır.

Galib, şairde bulunması gereken özellikler hakkında da düşüncelerini dile getirir ve

Şâir deme ehl-i dil demektir
Hôş-meşreb ü mu'tedil demektir (HA, s.182)

diyerek şairde "ehl-i dil" olma özelliğini arar. Yine

Şâirlige sûz ü derd lâzım
Endûh u belâ olur mülâzım (HA, s.182)

beytiyle de şairin aynı zamanda dert ehli olması gerektiğini söyler. Hüsn ü Aşk'ın sonunda yer alan ve devrin şairleriyle ilgili olarak Galib'in düşüncelerini ihtiva eden beyitler de son derece önemlidir. Galib bu beyitlerde dönemdeki şairleri, özelliklerine göre gruplandırır ve kendi sanat görüşünü de aktararak devrin şiir ortamını tasvir eder¹⁹.

Klasik edebiyatımızın bu büyük şairi, hem şairliği hem de tasavvufî kişiliği ile araştırmacıların dikkatini çekmiş ve eserlerini konu alan birçok kitap ve makale yazılmış, tez

¹⁹ Galib'in şiir ve şairlikle ilgili düşünceleri hakkında daha geniş bilgi için bkz. Ahmet Arı, "Şeyh Galib'in Poetikası", *Osmanlı Araştırmaları*, c. XXVI (2005), s.51-71. Ayrıca Muhsin Kalkışım, *a.g.m.*, s. 55.

çalışmaları yapılmıştır²⁰. Bu çalışmalar genellikle şairin sanat ve edebiyat yönü ile şiirlerindeki tasavvufi unsurları izah etmeye yönelik, daha ziyade Divan'ı ile Hüsn ü Aşk'ı merkeze alan çalışmalardır. Şairin mensur eserleri, bu iki manzum esere göre daha az rağbet görmüştür. Galib hakkında yayımlanan eserlerin bir kısmı biyografi özelliği taşımakta, şairi ve eserlerini konu alan bir inceleme kısmından sonra şiirlerinden örneklerle, bazen de şiirlerinin açıklamalarına yer vermektedir. Sadettin Nüzhet Ergun²¹, Haluk İpekten²², Ali Alparlan²³ ve Abdülbaki Gölpinarlı'nın²⁴ çalışmaları bu özellikleri taşıyan çalışmalardır. Sedit Yüksel'in çalışmasında ise Galib'in hayatı hakkında bilgiler verildikten sonra eserleri dil ve sanat değeri bakımından incelenmiş, çalışmanın sonunda da Galib Divanı'nın matbu nüshasında bulunmayan şiirlere yer verilmiştir²⁵. Galib'in manzum eserlerinden Hüsn ü Aşk, Divan'a göre araştırmacıların daha önce dikkatini çekmiş ve bu eserin metni şu ana kadar üç kez -günümüz Türkçesine de çevrilerek-yayımlanmıştır. Hüsn ü Aşk'ın metin olarak ilk neşri 1968 yılında Abdülbaki Gölpinarlı tarafından yapılmış, bu çalışmada Galib'in hayatını ve sanatını konu alan kısa bir incelemeden sonra eserin yeni harflerle metni, ardından da günümüz Türkçesiyle nesre çevrilişi verilmiştir. Gölpinarlı, çalışmasının sonuna Hüsn ü Aşk'ta yer alan sözlere ait bir sözlükle bazı beyitlerde geçen anlaşılması zor ibareleri açıkladığı bir de açıklama kısmı eklemeyi ihmal etmemiştir²⁶. Hüsn ü Aşk'ın Orhan Okay ve Hüseyin Ayan tarafından hazırlanan neşri ise Kaya Bilgegil'in "Hüsn ü Aşk'a Dâir" adlı makalesiyle birlikte yayımlanmıştır. Bu çalışmada da Hüsn ü Aşk'ın yeni harfli metni verilmiş, sayfa altlarına ise eserin nesre çevirisi eklenmiştir. Çalışmanın sonuna da Hüsn ü Aşk'ın eski harfli metni konmuştur²⁷. Eserin son neşri Muhammet Nur Doğan tarafından yapılmıştır. Bu yayında Hüsn ü Aşk'ın metni ile günümüz Türkçesine aktarılmış şekli karşılıklı sayfalarda verilmiş, ayrıca çalışma çeşitli notlarla zenginleştirilmiştir. Çalışmanın sonunda da Hüsn ü Aşk'ın el yazması metni verilmiştir²⁸.

Şeyh Galib Divanı'nın tenkitli neşri ise Hüsn ü Aşk'ın yayımlanmasından çok sonra, ancak 1993 yılında Naci Okçu tarafından iki cilt hâlinde yapılmıştır²⁹. Bu çalışmanın ilk bölümünde Galib'in hayatı ve eserleri, ikinci bölümünde ise edebî şahsiyeti, dil ve ifade özellikleri hakkında bilgi verilmiş, üçüncü bölümde Galib'in şiirlerindeki dinî unsurlar, dördüncü bölümde gerek lafzen gerek telmih yoluyla şiirlerde yer alan ayet ve hadisler, beşinci bölümde sevgiliye ait güzellik unsurları, altıncı bölümde ise tasavvufi tabirler ve meşhur sûfler ele alınmıştır. Daha sonra da Galib Divanı'nın tenkitli metni ortaya konmuştur. Okçu, tenkitli metni hazırlarken tespit ettiği yazma nüshalardan, şairin ölümüne en yakın olan ve şiir yönünden daha hacimli görünen yedi nüshayı seçerek bu nüshaları karşılaştırmış, ayrıca Divan'ın matbu nüshasını da çalışmasına dahil etmiştir. Naci Okçu'nun hazırladığı neşirde 1'i Farsça olmak üzere 33 kaside, yine 1'i Farsça 74 tarih manzumesi (Tarihlerin bir kısmı kasidelerden, bir kısmı da gazellerden sonra gelmektedir.) 11

²⁰ Bu makalede, Şeyh Galib ve eserleri hakkında hazırlanmış çalışmalardan sadece konumuzla ilgili olanlarına değinilmiştir. Galib hakkında daha ayrıntılı bir bibliyografya için şu çalışmaya başvurulabilir: Betül Sinan, "Necâtî Bey ve Şeyh Gâlib Literatürü", **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, c. 5, S. 10 (2007), s.565-586.

²¹ Sadettin Nüzhet Ergun, **a.g.e.**

²² Haluk İpekten, **a.g.e.**

²³ Ali Alparlan, **Şeyh Galib**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1988.

²⁴ Abdülbaki Gölpinarlı, **Şeyh Galip: Hayatı, Sanatı, Şiirleri**, Varlık Yay., İstanbul 1953.

Gölpinarlı'nın ayrıca şairin divanından seçmeleri ihtiva eden bir eseri daha vardır: Abdülbaki Gölpinarlı, **Şeyh Galib Divanı'ndan Seçmeler**, MEB Yay., İstanbul 1971.

²⁵ Sedit Yüksel, **a.g.e.**

²⁶ Şeyh Galib, **Hüsn ü Aşk (Önsöz, Metin, Bugünkü Dile Çevirisi, Lügatler, Açıklama, Galib'in El Yazısı İle Hüsn ü Aşk'ın Tıpkı Basımı)**, (Haz. Abdülbaki Gölpinarlı), Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1968.

²⁷ Şeyh Galib, **Hüsn ü Aşk**, (Haz. Orhan Okay-Hüseyin Ayan), Dergah Yay., İstanbul 1992.

²⁸ Şeyh Galib, **Hüsn ü Aşk (Metin, Düzyazıya Çeviri, Notlar ve Açıklamalar)**, (Haz. Muhammet Nur Doğan), Yelkenli Yayınevi, İstanbul 2011.

²⁹ Naci Okçu, **Şeyh Galib (Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Şiirlerinin Umûmî Tahlîli ve Divânın Tenkidli Metni)**, 2 cilt, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1993.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012

terci-bend, 2 terki-bend, 1'i Farsça 8 müseddes, 1 sâkînâme, 1'i Farsça 19 tahmis, 2 muhammes, 1 tardiyye, 11 şarkı, 10 mesnevî, bahr-ı tavîl, tezkire, 36'sı Farsça 371 gazel, 1 müsemmen (mersiye), 2 lügaz, 11'i Farsça 54 kıta (Piş-i tahta Râşid Efendi için yazılmış 2 Farsça 2 de Türkçe kıta, mesnevîlerden sonra gelmektedir.), 10'u Farsça 74 rubai, 22'si Farsça, 1'i Arapça olmak üzere 94 müfret ve 1'i Farsça 4 mısra yer almaktadır³⁰. Galib Divanı, ilk neşrinden bir yıl sonra ikinci kez Muhsin Kalkışım tarafından yayımlanmıştır. Divan'ın 1994 yılında yapılan bu yayını, araştırmacının doktora tezinden hareketle popüler bir yayın olarak hazırlanmıştır. Kalkışım, tespit ettiği 33 nüsha arasından seçtiği 6 nüshayı esas almış, şairin Arapça ve Farsça şiirleri ile mülemmalardan Türkçe mısraları az olanları çalışmasına dahil etmemiştir. Bu çalışmada önce Galib'in muhiti, hayatı, eserleri, tesirleri ve Mevlevîlik içindeki yeri hakkında kısaca bilgi verilmiş, sonra da Divan'ın metni ortaya konmuştur. Kalkışım'ın hazırladığı neşirde 30 kaside, 75 tarih, 13 terci-bend, 1 sâkînâme, 7 müseddes, 18 tahmis, 2 muhammes, 1 tardiyye 11 şarkı, 11 mesnevî, bahr-ı tavîl, tezkire, 336 gazel, 1 müsemmen (mersiye), 2 lügaz, 43 kıta, 62 rubai, 70 müfret, 4 mısra yer almaktadır. Bu iki yayından başka Abdülkadir Gürer de Galib Divanı üzerine bir doktora tezi hazırlamıştır³¹. Gürer'in 1993 yılında tamamladığı bu çalışma henüz yayımlanmamıştır. Araştırmacı, Galib Divanı'nın 4'ü yurt dışında, 40'ı Türkiye kütüphanelerinde olmak üzere toplam 44 nüshasını tespit etmiş, bunlar arasından inceleme imkânı bulduğu 37 nüshayı bir tasnife tabi tutmuş, bu tasnif neticesinde en güvenilir nüshalar olduğuna kanaat getirdiği 6 nüshayı çalışmasına esas almıştır. Söz konusu çalışmada Galib'in hayatı ve eserleri hakkında bilgi verildikten sonra nüshaların geniş bir şekilde tanıtımı ve gruplandırılması yapılmış, metnin kuruluşunda izlenen yol açıklanarak metin ortaya konmuştur. Gürer'in hazırladığı çalışmada 32 kaside, 112 tarih (Tarihlerin III.Selim, Mihrîşah Valide Sultan, Beyhan Sultan ve Hatice Sultan için yazılan 61 tanesi kasidelerden sonra, muhtelif tarihleri kapsayan 51 tanesi de gazellerden sonra gelmektedir.), 56 musammat (terci-bend, terki-bend, muhammes, tardiyye, tahmis, şarkı, müsemmen), 12 mesnevî, bahr-ı tavîl, tezkire, 338 gazel, 3 lügaz, 45 kıta (Piş-i tahta için yazılmış 2 kıt'a mesnevîlerden sonra gelmektedir.), 68 rubai, 71 matla, 32 müfret, 3 mısra yer almakta, daha sonra da Galib'in Arapça ve Farsça şiirleri gelmektedir.

Galib'in şiirlerini ihtiva eden yukarıdaki çalışmalar dışında şairin sadece tarih manzumelerini konu alan bir de yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. 1989 yılında Muhsin Macit tarafından hazırlanan bu çalışmanın ilk bölümünde Galib'e ait 100 tarih manzumesinin metni verilmiş, ikinci bölümünde ise bu tarihler şekil, muhteva ve tarih düşürme sanatı bakımından incelenmiştir³².

Şeyh Galib Divanı, 1252 yılında Mısır'da Bulak Matbaası'nda basılmıştır. Çeşitli kütüphanelerde de Galib Divanı'nın birçok yazma nüshası kayıtlıdır. Ayrıca şiir mecmualarında da Galib'in şiirlerine rastlamak mümkündür. İşte bu mecmualardan biri olan ve Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi Bölümü 776 numarada kayıtlı bulunan şiir mecmuası, ihtiva ettiği şiirler

³⁰ Naci Okçu tarafından hazırlanan Galib Divanı 2011 yılında Türkiye Diyanet Vakfı tarafından ikinci kez neşredilmiştir. Popüler bir yayın olarak hazırlanan bu çalışmada ilk yayından farklı olarak bazı şiirlerin yerlerinde ve nazım şekli olarak adlandırılmalarında birtakım değişiklikler yapıldığı dikkati çekmektedir. Örneğin ilk yayında iki farklı yerde bulunan tarih manzumeleri bu yayında bir araya getirilmiş, yine önceki yayında kıtalar arasında bulunan bir şiir bu yayında "Nâ-tamâm Gazel" başlığı altında, gazellerin sonunda yer almıştır. Ayrıca Piş-i tahta Râşid Efendi için yazılan 2'si Farsça 4 şiir, ilk yayında bahr-ı tavîlden önce yer alırken bu yayında kıtalar arasında yer almıştır. Yine önceki yayında tek bir kıta olarak zikredilen bir manzume, bu yayında iki ayrı kıta olarak kaydedilmiştir. Aynı çalışmanın iki farklı neşrinde nazım şekilleri konusunda göze çarpan bu durum, Galib Divanı'ndaki nazım şekillerinde görülen problemlerle ilgili olarak Cemal Kurnaz'ın yaptığı tespitleri destekler mahiyettedir. Bkz. Cemal Kurnaz, "Şeyh Galib Divanı'nda Nazım Şekilleriyle İlgili Problemler", *Şeyh Galib Kitabı*, İstanbul 1995, s.179-183.

³¹ Abdülkadir Gürer, *Şeyh Galib Divanı (İnceleme-Metin)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1993.

³² Muhsin Macit, *Şeyh Galib'in Tarih Manzumeleri (İnceleme-Metin)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 1989.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012

bakımından son derece önemli bir mecmuadır. Mecmuada, farklı şairlere ait olan şiirler yanında Galib'e ait çok sayıda şiir de bulunmaktadır. Bunların önemli bir bölümü, Şeyh Galib Divanı'nı neşreden araştırmacıların çalışmalarında da yer alan yayımlanmış şiirlerdir. Ancak mecmuadaki bazı şiirler, Galib Divanı'nın basma nüshasında da tespit edilmiş yazma nüshalarında da bulunmayan ve şu ana kadar da herhangi bir yerde yayımlanmamış şiirlerdir. Galib Divanı'nın edisyon kritiğini doktora tezi olarak hazırlayan Abdulkadir Gürer bu şiir mecmuasını görmüş ve daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış bu şiirlerin önemli bir kısmına çalışmasında yer vermiştir³³. Ancak bu çalışmada, mecmuada yer alan 2 müfret ve bazı tarih mısraları yer almamaktadır. Araştırmacının çalışmasına dahil etmediği tarih mısralarının bir kısmı ve müfretler, mecmuadaki diğer şiirlerin arasında ve onların bir bölümü olarak algılanabilecek şekilde kaydedilmiştir. Kanaatimizce söz konusu müfretler ve tarih mısraları, mecmuadaki konumları sebebiyle araştırmacının gözünden kaçmış ve bu çalışmada yer almamıştır. Gürer'in çalışmasında yer almayan tarih mısralarının bir bölümü ise aynı olay için birbirine alternatif olarak söylenmiş ve birbirinin benzeri olan mısralardır. Bu özellikleriyle mecmuada mükerrer olarak yer alan tarih manzumelerine benzemektedirler. Araştırmacı, bu tarih mısralarına da bu özelliklerini dikkate alarak çalışmasında yer vermemiş olabilir. Biz, hangi sebeple olursa olsun Gürer'in çalışmasında yer almayan ancak Galib'e aidiyeti konusunda da herhangi bir şüphe bulunmayan bu müfretleri ve tarih mısralarını da Galib'in yayımlanmamış diğer şiirleri yanında çalışmamıza dahil ettik ve Şeyh Galib ile ilgili çalışma yapan birçok kişinin gözünden kaçmış ve şu ana kadar herhangi bir yerde yayımlanmamış söz konusu şiirleri araştırmacıların istifadesine sunmayı amaçladık.

Söz konusu şiir mecmuasının özellikleri şu şekildedir:

Cilt: Karton. Sarı zemin üzerine çiçek desenli.

Kâğıt Ölçüsü: 130 mmX200 mm (dış); değişken (iç)

Kâğıt: Aharlı

Varak: 48

Yazı: Dîvânî karması - rik'a

İstinsah eden: Belli değil.

İstinsah Tarihi: Belli değil.

Mecmu, ağırlıklı olarak Galib'in şiirlerden meydana gelmektedir. Ancak çoğunluğu eserin başlarında olmak üzere farklı şairlere ait şiirlere de yer verilmiştir. Galib haricinde mecmuada şiirleri bulunan şairler şunlar: Derviş Fasîhü'l Mevlevî, Pertev Efendi, Şinasî Dede el-Mevlevî, Monla Câmî, Habîbî-i Acem, Remzî, Nazîm, Neş'et Efendi, Halil Nûrî, Halet, Hulûs Dede Efendi, Derviş Esrâr-ı Mevlevî, Şevket, Sâ'ib. Ayrıca eserin 47b varlığında "Ağrıbozlu-zâde Sâmi Ebûbekir Paşa'nun Sadr-ı a'zam Halîl Hamîd Paşa'ya vârdığı kaşîde-i bahâriyyedür" başlığı altında Sâmi'ye ait bir kaside de yer almaktadır.

Mecmuada Galib'a ait çok sayıda şiir bulunmaktadır. Bazı şiirlerin başında sürh ile yazılmış ve sonradan eklendiği izlenimini uyandıran şu şekilde açıklama notları dikkati çekmektedir: "Büyük dîvânda tertîbe dâhil olmuştur." [27b]. "Sehv-ile tertîbe dâhil olmamıştır,

³³ Abdulkadir Gürer'in hazırladığı Şeyh Galib Divanı'nın henüz yayımlanmamış olması, bu şiirlerin geniş okuyucu kitlesine ulaşmasını engellemiştir. Aslında Gürer'den önce Sadettin Nüzhet Ergun ve Sedit Yüksel de Galib ile ilgili olarak hazırladıkları çalışmalarda bu şiir mecmuasından bahsetmişlerdir. Çalışmasının sonunda Galib'in basma divanında bulunmayan, ancak Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi B 40/I numarada kayıtlı Galib Divanı nüshasında yer alan şiirleri yayımlayan Sedit Yüksel, yine basma divanda bulunmayıp sadece bu mecmuada yer alan Galib'e ait şiirleri yayımlamıştır. Öyle anlaşılıyor ki Sedit Yüksel, mecmuayı bu gözle tetkik etmemiş ve yayımladığı şiirleri sadece söz konusu Galib Divanı nüshasından hareketle tespit etmiştir.

kenāra taḥrīr olına.” [28b]. “Rubā‘īdür, yazıla.” [29a]. “Soñra yazılacaḳdur.” [33b]. “Yanında yazılan tāriḥ ile mükerrerdür.” [35a]. “Yazılacaḳdur”, “Yazıla” [36b]. “İşbu ebyāt soñra zeyle yazılacaḳdur.” [39b]. “Kıṭa‘āta yazılacaḳdur.” [40b]. Bu notlardan anlaşıldığına göre mecmuadaki şiirlerin bir kısmının sonradan Divan’a dahil edilmesi düşünölmüş ancak bu unutulmuştur. Dolayısıyla bu şiirler tespit edilebilen Galib Divanı nüshalarında yer almamıştır. Mecmuada yer alan ve üzerinde sürh ile “mükerrerdür” ibaresinin yer aldığı tarih manzumelerinin bazılarının da tespit edilmiş Galib Divanı nüshalarında bulunmadığı görölmektedir. Bu tür manzumeler, aynı olay için, aynı vezin ve kafiye ile söylenmiş manzumelerdir. Bir kısmının tarih beyti de aynıdır. Anlaşıldığına göre Galib aynı olay için birbirine alternatif farklı tarih manzumeleri söylemiş, ancak bunlardan birini Divan’a dahil etmiş, diğerslerini almamıştır. Dolayısıyla mecmuada bulunan ve mükerrer olduğu belirtilen bu şiirlerin, Galib Divanı yazmalarında yer almama sebebinin Şeyh Galib’in bu tercihindan kaynaklandığı söylenebilir. Gerek unutulma gerekse Galib’in tercihi sebebiyle yazma Galib Divanı nüshalarına kaydedilmeyen bu şiirler, bu nüshalardan hareketle hazırlanan Şeyh Galib Divanı neşirlerinde de yer almamıştır.

Yine mecmuadaki bazı şiirlerin başında yer alan “Konya’da vāḳı‘ Merām’da buyurduḳları ğazeldür.” [31a] veya “Kıṭ’a, Kāraḥişār’da buyurmışlardır.” [30b] gibi ifadeler, söz konusu şiirler hakkında açıklayıcı bilgiler sunmaktadır.

Bu şiir mecmuasını değerli kılan özelliklerden biri de Galib’in yazdığı son şiire dair bir bilgi notuna yer vermesidir. Mecmuanın 25a numaralı varağında “Ġazel-i Ġarā’ib” başlığı altında yer alan bu not şu şekildedir: “Aḥvāllerindendür ki bundan soñra suḥan söyledüḳleri vāḳı‘ olmamışdır. Ḳal’a Ḥalīfesi-zāde mevāliden fazīletlü Ḥamdu’llāh Efendi Ḥazretlerinüñ ibrāmılarıyla anlara nazīre olarak ğüyā olmuşlar idi.” Bu ifadelerden sonra ise Galib’in son şiiri olan ve

جان سفر کرده و دل واله دیدار هنوز

خانه خالی شد و آینه بیدار هنوز

matlâmı taşıyan “henüz” redifli Farsça ğazel yer almaktadır³⁴.

Mecmuada yer alan Galib’e ait şiirler ğazel, kaside, tarih manzumesi ve tarih mısraı, musammat, müfret, kıta ve rubai türündeki şiirlerdir. Şiirlerin başında nazım biçimlerini gösteren “ğazel, ḳaşāide, tāriḥ, rubā‘ī, ḳıṭ’a” gibi kısa başlıklar yer almaktadır. Tarih manzumeleri ve kasidelerin başında, divanlarda olduğu gibi şiirin hangi münasebetle yazıldığını bildiren ifadelere yer verilmemiştir. Yine de birkaç tarih manzumesinden önce “Tāriḥ-i sāl-i nev”[23a], “Tāriḥ-i vefāt-ı Seyyid ‘Ömer, maḥdüm-ı Şeyḥ Aḥmedü’s-Sa’dī” [27b], “Tāriḥ-i Anbār-ı Öküḫ Limanı” [35b] gibi bazı başlıklara rastlanmaktadır. Mecmuadaki tarih manzumelerinin ve tarih mısralarının altında söz konusu şiirlerin hangi hicrî yıla karşılık geldikleri de kaydedilmiştir.

Bu mecmuanın önemli bir özelliği de Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakölteşi Kütüphanesi B 40/I numarada kayıtlı Galib Divanı nüshasında sadece başlıklarıyla ilk beyitleri ve diğers beyitlerinin ilk kelimeleri yazılmış ve beyitlerin kalan kısmı yazılmayarak yarım bırakılmış bazı tarih manzumelerinin tamamına yer vermiş olmasıdır. Bu Galib Divanı nüshası en güvenilir nüshalardan biridir ve Şeyh Galib’in yakın arkadaşı Esrar Dede tarafından istinsah edilip bizzat Galib tarafından kontrol edilmiştir. Bu durum sayesinde söz konusu Divan nüshasının eksikliği tamamlanırken mecmuada başlıksız olarak yer alan tarih manzumelerinin de Divan nüshasındaki başlıklardan hareketle hangi münasebetle söylendiğini tespit etmek mümkün olabilmektedir.

³⁴ Bu ğazel, Naci Okçu’nun hazırladığı Şeyh Galib Divanı’nda da yer almaktadır. Bkz. Naci Okçu, a.g.e., s.649.

Mecmuada iki farklı yazı göze çarpmaktadır. Baştan 21b numaralı varağa kadar olan kısımda dîvânî kırmayı kullanılmış olup bu kısımda Galib'e ait sadece bir şiir yer almaktadır, diğer şiirler farklı şairlere aittir. 21b'den mecmuanın sonuna kadar olan bölümde ise rik'a kullanılmıştır. Bu bölümdeki şiirlerin hemen tamamı Galib'e aittir. 21b numaralı varağın sağ üst köşesinde şiirlerin Galib'e aidiyetini gösteren "li-Hâzret-i Şeyh Ğalib" ibaresi yer almaktadır. 22b'nin sağ üst köşesinde de benzer bir ifade "Şeyh Ğalib Efendimüzün" şeklinde kaydedilmiştir.

Yazmanın sonunda "Göz ağrısı için mücerredür" başlığı altında bir ilaç tarifi yer almaktadır. Aynı varakta, bu ilaç tarifinin hemen altında da Şeyh Galib'in çocuklarının akçesinden dört yüz elli kuruşun bir elması zümrüt iğnenin rehin bırakılması karşılığında El-Hâc İbrâhîm Efendi'nin zevcesine borç verildiğine dair bir bilgi notu kaydedilmiştir.

Mecmuada Galib'e ait olan ve daha önce yayımlanmamış manzumelerin 1'i gazel, 2'si rubai, 1'i kıta, 13'ü tarih manzumesi, 18'i tarih mısraı, 22'si müfrettir.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki divan şairlerinin divanları ilmî usullerle neşre hazırlanırken, sadece divanların farklı yazma nüshalarını esas almak yeterli olmamaktadır. Şeyh Galib örneğinde olduğu gibi, çeşitli sebeplerle şairin divanına girmeyen başka şiirlerinin de bulunabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu yüzden de tenkitli divan neşirleri yapılırken şiir mecmuaları ve nazire mecmualarıyla, çoğunlukla halk şairlerinin şiirlerine yer veren cönkler de taranmalı, hatta varsa şairin farklı eserlerinin yazmaları da içinde şaire ait şiirler kaydedilmiş olabileceği ihtimaliyle gözden geçirilmelidir.

Bir şiirin, şairin divanında yer almamasının çok çeşitli sebepleri olabilir. Bu çalışmada Galib'e ait olup daha önce yayımlanmadığını tespit ettiğimiz şiirlerin birçoğu yukarıda belirttiğimiz gibi sehven unutulma sebebiyle veya şairin aynı tarzda yazılmış birkaç şiirinden sadece birini seçip divanına dahil etmesinden dolayı, yani onun tercihinin bir sonucu olarak Galib Divanı nüshalarında yer almamıştır. Bu yüzden bu şiirler Şeyh Galib Divanı neşirlerinde de bulunmamaktadır. Şiir mecmuaları ve nazire mecmuaları tarandıkça Galib'e ait olan ve farklı sebeplerle Galib Divanı'nın yazma nüshalarına alınmamış şiirlere rastlamak her zaman için ihtimal dahilindedir. Şüphesiz ki böyle bir çaba, klasik edebiyatımızın bu büyük şairini daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır.

Şeyh Galib'in Yayınlanmamış Şiirleri

[28b]

Gazel³⁵

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Gördüm ol sîm-zenaḥdân ṭolaşur elden ele
Şanki naḳdîne-i devrân ṭolaşur elden ele‘Aşķumuz ellere bir şohbet-i şîrîn oldı
Ṭop ḥelvā gibi el-ân ṭolaşur elden eleḤātem-i Cem daḥı girse elüñe aldanma
Müñr-i bâzîçe-i fincân ṭolaşur elden eleḤüsn-i ḥaṭ bâ‘iş-i şöhretdür o gül-ruḥsāra
Ḳıṭ‘a-i pāk-nüvisân ṭolaşur elden eleṬıfl-ı bed-ḥū gibidür devlet-i dünyā ḥālā
Ḥalk-ile dest ü girîbân ṭolaşur elden eleVérme naḳd-i dili hercāyî-meniş dildāra
Berber āyînesidür şan ṭolaşur elden eleEhl-i ma‘nāyı el üstinde ṭutar bāy u gedā
Hem-çü mecmū‘a-i ‘irfân ṭolaşur elden eleĠālib’e eylemiş ithāf cenāb-ı Nūrî
Şi‘r-i nev-güfte-i yārān ṭolaşur elden ele

³⁵ Başlığın altında “Sehv ile tertîbe dāḥil olmamışdır, kenāra taḥrîr olına.” ibaresi yer almaktadır. Galib’in bu gazeli Halil Nūrî (ö.1799)’nin aşağıdaki gazeline nazire olarak yazılmıştır.

Ṭurmayup sāğar-ı rindân ṭolaşur elden ele
Dest-ḥüş-ı Cem-i ‘irfân ṭolaşur elden ele

Güy-veş lu‘b ile ṭıflân-ı zamāne bir bir
Aldılar göñlümi el-ân ṭolaşur elden ele

Ḥişşe-yāb olmağ-ıçün bü-y-ı ruḥuñdan yārān
Ṭurma meclisde gülāb-dān ṭolaşur elden ele

İstemez almağa bir büseye ḥübān-ı cihān
Kāle-i mu‘teber-i cān ṭolaşur elden ele

Yine dilberler elinde dil-i pür-dāğımı gör
Şîşe-i lāle gibi şan ṭolaşur elden ele

Şem‘-i iḳbāline baḳ mel‘abe-i devrānuñ
Şanki bir çüb-ı fūrüzān ṭolaşur elden ele

Nüriyā eyler ise ḥāzret-i Ġālib tanzîr
Naḫar eyler buña yārān ṭolaşur elden ele

Bkz. Mehmet GÜLER, **Halil Nuri Divanı Edisyon-Kritik-İnceleme**, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2009, s.343, G.271.

[35b]

Rubā'ī
Ahreb

Hāşā ki görem kendime lāyık yārı
Hāşā ki ümīd eyleyem ol dīdārı
Nā-yāftluğumdan eylemem Hū şekvā
Nā-yāftluğum derdini bulsam bārī

[35b]

Dīger
Ahreb

Ey vaşluña müstağrak éden ebrārı
Bī-behr[e] koma bu Ğālib-i nā-çārı
Lāyık degülem çekmege derdüñ ammā
Me'yüsluğum derdini çeksem bārī

[40b]

Qıt'a³⁶

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

Ser-āmed pīşvā-yı evliyā Sulţān-ı Dīvānī
Muḥakkaḳ şāhib-i seyf ü livā Sulţān-ı Dīvānī
Cenāb-ı Muştafā'ya mazhar-ı küll zāt-ı Mevlānā
O hünkāra 'Aliyyü'l-Murtażā Sulţān-ı Dīvānī

[22a]

Ve-lehüm³⁷

Fe'ilātün mefā'ılün fe'ilün

[Ḥazret-i Mihrişāh-ı vālā-şān
Māder-i Ḥān Selīm-i mülk-ārā]

Revnaḳ-efrüz-ı devlet ü 'ışmet
Himmet-āmüz-ı ehl-i cüd u seḫā

Āfitāb-ı sürādık-ı eflāk
Pertev-endāz-ı rüy-ı 'arz u semā

[Nür-ı ḫayrāta ma'den-i gevher
Ḥasenāt-ı 'ināyete deryā]

[Celb-i da'vāt için şehenşāha
Kıldı i'mār-ı ḳalb-i bāy u gedā]

³⁶ Başlığın altında “Ḳaraḫişār'da buyurmuşlardır.”, yanında ise sürh ile “Ḳıṭa'āta yazılacaktır.” ibaresi yer almaktadır.

³⁷ Bu tarih manzumesi Kasımpaşa Mevlevihānesi hünkār mahfilinin yapımı münasebetiyle söylenmiştir. Manzumenin dokuz beyti, Sedit Yüksel tarafından yayımlanmış olup yayımlanan bu beyitler köşeli parantez içinde verilmiştir. Bkz. Sedit Yüksel, *a.g.e.*, s.153.

[Yapdı bu maḥfili bu ḥānḳahı
Eyleyüp bendegānımı iḥyā]

[Nice maḥfil ki ḳaşr-ı cennetdür
Cilve-ger anda rūḥ-ı Mevlānā]

[Aña nisbetle ḥāne-i zīndür
Ḥāne-i bedr-i āsmān-pīrā]

[Ḳalb-i Monla-yı Rüm-veş rūşen
Hem şafā-baḥş ü hem ferah-baḥşā]

[İstimā‘ olunur semā‘-ı bihişt
Revzeninden şımāḥ-ı cān-āsā]

Bu maḥalden olup şafā taḳsīm
Maḫhar-ı zevḳ u şevḳ olur dünyā

Gelüp ez-cümle şehriyār-ı güzīn
Ola mesrūr zümre-i fuḳarā

Öyle bir şehriyār-ı ‘ādil kim
Dil-i pāki emīn-i sırr-ı Ḥudā

Öyle bir pādişāh-ı kāmil kim
Ḳuṭb-ı āfāḳdur dēnürse sezā

Dā’imā fikri nazm-ı ḥāl-i cihān
‘Azmi ber-cā vü himmeti bālā

Olur elbet netīce-baḥş-ı murād
Böyle baş-ı muḳaddemāt-ı du‘ā

Ola dā’im ikisi de dil-şād
Mehd-i ‘ulyā vü şāh-ı bī-hem-tā

[Çıkdı Ğālib laṭīf bir tāriḥ
Ḥān Selīm’e güzel maḳām-ı şafā]

خان سليمان كوزل مقام صفا

[H.1210 / M.1795-1796]

[22a]

[Tāriḥ]³⁸

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Cenāb-ı Vālide Sultān-ı māh-efser Mihirşāh’uñ

Nigāh-ı luṭfi vērđi zīb ü fer meydān-ı ‘uşşāḳa

³⁸ Bu tarih manzumesi, kendinden sonra gelen manzumeyle birlikte birbirine alternatif olarak söylenmiştir.

Semā‘a vecd ü hālet vērđi Ğālib mışra‘-ı tārīḥ
 Nevā-sāz oldı bu dergeh ney-i devrān-ı ‘uşşāka
 نواساز اولدی بو درگه نی دوران عشاقه
 [H.1210 / M.1795-1796]

[23a]

Tārīḥ-i Āḥar³⁹
 Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
 Mihirşāh-ı kerem-ver mehd-i ‘ulyā-yı Selīm Ḥān kim
 Nigāhı revnaq-efzā oldı bu meydān-ı ‘uşşāka

Semā‘a vecd ü hālet baḥş éder tārīḥi de Ğālib
 Nevā-sāz oldı bu dergeh ney-i devrān-ı ‘uşşāka
 نواساز اولدی بو درگه نی دوران عشاقه
 [H.1210 / M.1795-1796]

[23a]

Ve-lehüm
 Mef‘ülü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ülün
 Bu sūr-ı meserret ki ṭarab-sāz-ı şafādur
 Bir zāt-ı kerem-kāra ser-āheng-i du‘ādur
 Ol dāver-i pür-kevkebe kim aḥter-i baḥtı
 Pertev-fiken-i saḥn-ı zemīn evc-i semādur
 Ol mihr-i cihān-dīde ki mānend-i Sikender
 Levḥ-i dili āyīne-i esrār-nümādur
 Pür-velveledür tā o kadar şīt-ı bülendi
 Kim vaşfinı gūş eylese dér Yūsuf Ağa’dur
 Gösterdi nevādan nağam-ı ni‘mete āğāz
 Naqqāre vü ṭabl ile şalā-yı fuḫarādur
 Devletle ḥitān eyledi mes‘ūd ola yā Rab
 Şādıq Beg’i kim gevher-i deryā-yı zekādur
 Ol gülşene bu güne gerek naḥl-i berū-mend
 Ārāyiş-i gül feyz-i dem-i bād-ı şabādur
 Ol tāze nihāli éde bāğıyla mu‘ammer
 Elṭāf-ı İllāhī ki pezīrā-yı recādur
 Tārīḥe nişār étdi güher ḥāme-i Ğālib
 Engüşt-i neşāta bu güzel reng-i ḥinādur
 انگشت نشاطه بو کوزل رنگ حنادر
 [H.1209 / M.1794-1795]

³⁹ Başlığın yanında sūrḥ ile “mükerrerdür” ibaresi yer almaktadır.

[23a]

Tārīh-i sāl-i nev
Mef'ülü fâ'ilâtü mef'ülü fâ'ilün
Şad bāreke'llāh oldu şeref-rīz sāl-i nev
Toğdı hilālî hem-çü hūsām-ı Selīm Hān
Şekl-i hilāl dest-i temennā-yı çarhdur
Fermān-pezīr oldu be-kām-ı Selīm Hān
Bī-şübhedür ki sübhā-i kerrūbiyān olur
'İkdü'l-le'āl-i hūsni-nizām-ı Selīm Hān
Étdi zemīne bāriş-i gevher şehāb-ı cūd
Kıldı eşer du'ā-yı enām-ı Selīm Hān
İnşāf odur ki vefk-ı hayāt oldu devlete
Tevfīk-ı Kird-gār ile nām-ı Selīm Hān
Vérđi mizāc-ı dehre Felātün-veş imtizāc
Bī-'unf-ı tām-ı re'y-i tamām-ı Selīm Hān
Başdan başa cihānı éder sāyesinde derc
Bir kerre açılırsa hıyām-ı Selīm Hān
'Azm-i sipihr éderse sipehdār-ı tāli'i
Behrām olur şitāb-ile rām-ı Selīm Hān
Kesr-i cenāh vākı' olur nesr-i tã'ire
Pervāz-ı evc éderse sihām-ı Selīm Hān
Mānend-i seyf kãtı'-ı 'ırk-ı cidāl olur
Güş-ı kemāna érse peyām-ı Selīm Hān
Bir gün olur ki başına teng eyler 'ālemi
A'dā-yı dīne 'atf-ı zimām-ı Selīm Hān
Eyler bir iki dizgin ile esb-i nerm-rev
Ol tevsen-i hārūnı licām-ı Selīm Hān
Teslīm éderdi gelse bu devre o dāveri
Ecdād-ı kām-gār-ı 'izām-ı Selīm Hān
Kār-ı ehemmi étmede taqdīm-i her umūr
İlhāmdur bu diğkat-i tām-ı Selīm Hān
Tertīb-ile tūrursa selātīn-i mazīye
Çarh-ı berīn olurđı mağām-ı Selīm Hān

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012

Zîrâ bu devr-i şa'bda seyl-i havâdişi
Étmezdi sed meger ki kıyâm-ı Selîm Hân

Allâh kalb-i pâkine kuvvet vére müdâm
Dünyâyı dâ'im éde devâm-ı Selîm Hân

Ġâlib tefe'ülümde zühür étدی ğaybdan
Târîhdür kabûl-i merâm-ı Selîm Hân

قبول مرآة سليم خان

[H.1210 / M.1795-1796]

[24a]

Nüşâ⁴⁰

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Bâreke'llâh Hazret-i Sulţân Selîm-i pür-himem
Eyledi hikmetle inşâ böyle bünyâd-ı şerîf

[25b]

Târîh⁴¹

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Bâreke'llâh ne hûş ma'bed-i reşk-i melekût
Eşer-i vâlide-i Şâh Selîm Hân'dur bu

Vird éder mışra'-ı târîhi sürüşân Ġâlib
Câmi'-i muhterem-i Vâlide Sulţân'dur bu

جامع محترم والده سلطاندر بو

[H.1210 / M.1795-1796]

⁴⁰ Başlığın yanında sürh ile "mükerrer" ibaresi yer almaktadır. Bu tarih beyti mecmuada,

Bâreke'llâh Hazret-i Sulţân Selîm-i dâd-ger

Eyledi himmetle inşâ böyle bünyâd-ı laţîf

Oldı gevher-pâş Ġâlib âsmân târîhine

Çarh-ı Bârût-ı felek-pîrâye îcâd-ı laţîf

şeklindeki tarih manzumesinden sonra gelmektedir ve manzumenin ilk beyti için bir alternatif beyit olarak söylenmiş olmalıdır. Bu manzume yayımlanmıştır. (Bkz. Naci Okçu, *a.g.e.*, c. II, s. 938.)

⁴¹ Başlığın yanında "Yine bu kâğıdda mükerrerdür." ibaresi yer almaktadır. Bu manzume, sonraki manzumeyle birlikte mecmuada,

Şubh-ı envâr-ı Selîm Hân Mihirşâh-ı cihân

Yapdı bir ma'bed-i nev mehbi't-ı ğufrândur bu

Dédi târîhini ecnâd-ı melâ'ik Ġâlib

Câmi'-i muhterem-i Vâlide Sulţân'dur bu

şeklindeki tarih manzumesinden sonra yer almaktadır ve bu manzumenin farklı şekilde söylenmiş biçimleridir. Bu tarih manzumesi Sedit Yüksel tarafından yayımlanmış olup farklı biçimleri herhangi bir yerde şu ana kadar yayımlanmamıştır. Bkz. Sedit Yüksel, *a.g.e.*, s.136.

[25b]

Tārīh⁴²

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Şubh-ı envār-ı Selīm Hān Mihirşāh Sultān
Yapdı bir ma‘bed-i nev mehbı̄t-ı ğufrāndur buVird édüp cünd-i sürüşān dédi Ğālib tārīh
Cāmi‘-i muhterem-i Vālide Sultān’dur bu

جامع محترم والده سلطاندر بو

[H.1210 / M.1795-1796]

[27a]

Tārīh⁴³

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

Mesned-nişīn-i tekve-i Meħmed ‘Alī Dede
Ecdādı gibi müntesib-i bāb-ı MevlevīTa‘mīr édüp bu hānķahı şarf-ı vüs‘ ile
Şābāş-ħ‘ānı oldı hep aħbāb-ı MevlevīFeyz aldı rüh-ı Hāzret-i ‘Abdü’l-kerīm’den
Kıldı kerem o zübde-i aķtāb-ı MevlevīÇün yapdı hānķāhını mānende-i İrem
Olmaz mı öyle şeyh nazār-yāb-ı MevlevīBir tāze revnaķ aldı bu şevķ-ı cedīd-ile
Āyīn-i hāşş u şīve-i ādāb-ı MevlevīÇarħuñ bu devri ķuķbına vābestedür meger
Tutdı cihānı şems-i cihān-tāb-ı MevlevīHem-vāre bu ‘alāķa-i ‘aşķ u şafāyile
Çeksün sipihri kendüye ķullāb-ı MevlevīTolsun tamām-ı şevķ u meserretle hāşş u ‘ām
Mest étsün ehl-i vecdi mey-i nāb-ı MevlevīĞālib be-cādur olsa bu tārīh zīb-i tāk
Ta‘mīr olındı dergeh-i nā-yāb-ı Mevlevī

تعمیر اولندی درگه نایاب مولوی

[H.1206 / M.1791-1792]

⁴² Başlıĝın altında “Mükerrer” ibaresi yer almaktadır.⁴³ Bu tarih manzumesi, Selānik Mevlevihānesi’nin tamir edilmesi münasebetiyle söylenmiştir. Selānik Mevlevihānesi’nin bānisi Ekmekçizāde Ahmed Paşa (ö.1026/1617)’dir. Mevlevihāne, 1024/1615 yılında yapılmıştır ve ilk şeyhi de Ulu Bostan Çelebi’nin müridi olan Karamanlı Abdülkerim Dede’dir. Manzumeden anlaşıldığına göre tekke, Şeyh Ali Dede tarafından tamir ettirilmiştir. Defter-i Dervişan’a göre Ali Dede 1235/1820 yılında dergāhın şeyhidir ve aynı yıl içinde vefat etmiştir. Şehabettin Uzluk ise Ali Dede’nin Selānik Mevlevihānesi’nde kırk yıla yakın şeyhlik yaptıktan sonra, 1246/1830 yılında vefat ettiğini bildirmektedir. Bkz. Sezai Küçük, **Mevleviliĝin Son Yüzyılı**, Vefa Yayınları, İstanbul 2007, s.308.

[31a]

Dîger⁴⁴

Meḫ'ülü fâ'ilätü meḫ'îlü fâ'ilün

Şâ'ir ḫafîdi Ḥazret-i 'Âşir Efendi'nün
Eyler peder o necl-i necîl ile ibtihâcNev-restelükde faẓl u ma'ârifde ferd olup
Ëtmekdedür bu ḫulq-ı cemîl ile ibtihâcAldı rü'ûsı lîk sezâ eylese rü'ûs
Maḫdüm-ı pâk-i Mîr Ḥalîl ile ibtihâcCeddi Cenâb-ı Nâ'ilî Paşa dahı éder
Böyle mükerrem 'ırq-ı aşîl ile ibtihâcTârîḫ mışra'ında da Ğalîb şenâda ol
Kıldı rü'ûs Mîr Nebîl ile ibtihâcقلدی رؤس میر نبیل ایله ابتهاج
[H.1210 / M.1795-1796]

[31b]

Târîḫ⁴⁵

Fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül

Selîm Ḥân-ı Şâliş şeh-i Cem-sipâh
Odur ḫâleb-i milke rûḫ-ı cedîdSüleymân-başîret Felâṭün-nazar
Ḥudâvend-i şâḫîb-dil-i bî-nedîdḤaḫâyıḫ-şinâsân-ı dehrûñ tamâm
Zamânında eyyâmı 'îd üzre 'îd'Alî-sîret İskender-i feylesöf
Bütün emri maḫṭû' u re'yi sedîd'Ulüvvü'l-himem şâh-ı aḫter-bülend
Ki andan olur 'aql-ı küll müstefîd

⁴⁴ Mehmed Nebîl Bey'in H.1210 yılında müderris olması münasebetiyle söylenmiş bir tarih manzumesidir. Mehmed Nebîl Bey, Şeyhülislam Âşir Efendi'nin kızı tarafından torunudur. Babası, Nâilî Abdullah Paşa'nın torunu Halil Nûrî Bey'dir. Mehmed Nebîl Bey, H.1210/M.1795-1796 yılında müderris, H.1225/M.1810-1811 yılında Eyüp kadısı, H.1234/M.1818-1819 yılında Mısır kadısı oldu, H.1236/M.1820-1821 yılında da Medine-i Münevvere kadılığına tayin edildi. Bu görev için Medine'ye giderken Mısır'da vefat etti. Kendisi şairdir ve divanı vardır. Kızı, şair Şeref Hanım'dır. (Mehmed Süreyyâ, **Sicill-i Osmanî**, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1308, c. IV, s. 540). Divanı, Yasemin Aktaş tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. (Yasemin Aktaş, **Mehmed Nebil ve Divanı**, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010). Mehmed Nebîl Bey'in rüusu için Galib'in söylediği bir tarih manzumesi daha vardır ve bu manzume Sedit Yüksel tarafından yayımlanmıştır. Bkz. Sedit Yüksel, **a.g.e.**, s.143.

⁴⁵ Bu tarih manzumesi, III. Selim tarafından Beşiktaş Sarayı'nda yaptırılan kasr-ı hümayûn için söylenmiştir.

Κılıp tab‘ı icād emr-i ğarīb
Éder luḡfi iṣār baht-ı sa‘īd

Bedīhisini fikr-i vālāsınuñ
Görür çeşm-i erbāb-ı dikkat ba‘īd

Kerāmetden efzündür ol kām-gār
Şuhūd-ı haḡāyıkda Mevlā şehīd

Ne kim yapsa elbet olur bī-naẓīr
Baḡ ez-cümle bu ḡaşr-ı hūb u ferīd

Beşiktaş Sarāyı’nda gevher nigīn
Künüz-ı semāvāta zerrīn kilīd

Görünce bu zībāyiş ārāyişi
Varur ḡayrete hep reşīd ü belīd

Zemīn āsmān üzre faḡr eylesün
Bu ḡaşr ile şimdi bi-Rabbi’l-mecīd

Sürüşān beyānında bu kāḡ için
Olur ‘arş-ı a‘lāda ḡüft ü şenīd

Be-her şubḡ-dem zer ḡalemle felek
Yazar ḡāḡ-ı vālāsına lā-mezīd

Sürüp pīş-gāhında deryā yüzün
Éder ‘arz-ı gevher ḡarīf ü telīd⁴⁶

Şu‘ā‘-i der ü bāmı hem-çün şihāb
‘Azāzīl-i endūḡı eyler ḡarīd

Bu kāḡ oldu ber-vefḡ-ı tab‘-ı ḡudīv
Sarāy-ı hümāyūna beytū’l-ḡaşīd

Dil-i ‘ārifān gibi her ḡüşesi
Olur ma‘nī-i kā’inātı müfīd

ḡudā baḡş éde ḡalka bānīsini
Ola zıllı memdūd u ‘ömri mezīd

Dédi Ġālib-i bende tārīḡ-ı tām
Bu ḡaşr-ı ḡarā Şeh Selīm’e sa‘īd

بو قصر حری شه سلیمه سعید
[H.1210 / M.1795-1796]

⁴⁶ Bu kelime yazmada sehven “şelīd” şeklinde yazılmıştır.

Bu cāy-ı ferah Hān Selīm'e sa'īd

بو جای فرح خان سلیمه سعید
[H.1210 / M.1795-1796]

Bu kāh ola Sultān Selīm'e sa'īd

بو کاخ اوله سلطان سلیمه سعید
[H.1210 / M.1795-1796]

Bu kāh ola bu şāh-ı kevne sa'īd

بو کاخ اوله بو شاه کونه سعید
[H.1210 / M.1795-1796]

Bu kaşru'ş-şafā Şāh Selīm'ün sa'īd

بو قصر الصفا شاه سلیمك سعید
[H.1210 / M.1795-1796]

[35a]

Dīger⁴⁷

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Hāzret-i Faḥr-ı cihāna 'arz éder bir kām-gār
Pençe-i hürşīd-i zer-āvīze bā-dest-i recā

O melek-hūnuñ şafā-yı niyyetin idrāk éder
Sāde ḥarf-i beyt-i tāriḥinden aşḥāb-ı şafā

Ravza-i şāh-ı risāletde bu zībā yādigār
Tuḥfe-i Beyḥān Sultān duḥter-i Hān Muştafā

روضه شاه رسالته بو زیبا یادگار
تخفه بیحان سلطان دختر خان مصطفی
[H.1210 / M.1795-1796]

[35a]

Tāriḥ⁴⁸

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

Şābāş şāh-ı Cem-cenāb étdi cihānı kām-yāb
Vérđi ğuzāta ferr ü tāb tertīb édüp cünd-i 'azīm

Evşāf-ı 'adl ü dādınuñ imkānı yoḡ ta'dādınuñ
Maḥsūdıdur ecdādınuñ ol dāver-i Dārā-kecīm

⁴⁷ Başlığın altında “Yanında yazılan tāriḥ ile mükerrerdür.” ifadesi yer almaktadır. Metindeki manzumenin yanında

Hāzret-i Faḥr-ı Rūsül'den eyleyüp iḥsān taleb

Çıldı bu āvīze[y]i irsāl bir kân-ı seḥā

matları ile başlayan ve tarih beyti metindekiyle aynı olan bir tarih manzumesi vardır. Bu manzume Sedit Yüksel tarafından yayımlanmıştır. Bkz.Sedit Yüksel, a.g.e., s.145. Her iki tarih manzumesi de Beyhan Sultan'ın Ravza-i Mutahhara'ya hediye olarak gönderdiği āvīze için söylenmiştir. Manzumenin tarih beytinde yer alan “tuḥfe” kelimesi, tarihi tutturmak amacıyla mecmuada “tuḥfe” biçiminde yazılmıştır. Biz de beytin eski yazılı biçiminde kelimeyi mecmuadaki gibi yazdık.

⁴⁸ Bu tarih manzumesi, Levend Çiftliği'nde III. Selim tarafından yaptırılan kışla için söylenmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012

Hoşnûd édüp Peyğamber'i cem' étدی şaff-ı leşkeri
Açdı künûz-ı gevheri bezl eyledi luţf-ı 'amîm

Ol şeh ki hayr-endîşedür dâ'im 'adâlet-pîşedür
Ecnâdımı teftîşedür her tavrı bir re'y-i kavîm

Vérđi ümûra intizâm tertîbe kıldı ihtimâm
Étdi kerâmetle tamâm tecdîd-i kânûn-ı kadîm

Ta'lîm için ceng ü sefer yaptı mükerrer kışlalar
Emr-i cihâda vérđi fer ber-vech-i üslûb-ı hakîm

Bu kışla ez-cümle cedîd oldı 'aţasından bedîd
Haqqâ bu kâr-ı bî-nedîd tevfiğdur Allâh 'alîm

Bir kışla kim gerdün-binâ mânend-i eţbâk-ı semâ
Ahterleri şîr-i vegâ her biri bir emre muķîm

Bu kışla kim şâhânedür ma'nen 'ibâ[de]t-hânedür⁴⁹
Her beyti bir kâşânedür bünyâdınıñ mişli 'adîm

Ĝalib anuñ târîhine bu mışra'-ı mülhem déne
Nev kışla yapırdı yine bu cünd için Sultân Selîm
نو فقله يابردى ينه بو جند ايچون سلطان سليم
[H.1212 / M.1797-1798]

[21b]

Mışra'⁵⁰

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Yapıldı sırr-ı Mevlânâ'ya bu dergâh-ı 'aşķ-âlây

يابلدى سر مولاناياه بو درگاه عشق آلاى

[H.1210 / M.1795-1796]

Mışra'

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Yapıldı sırr-ı Mevlânâ'ya bu dem Mevlevîhâne

يابلدى سر مولاناياه بو دم مولويخانه

[H.1210 / M.1795-1796]

⁴⁹ Bu mısrağa "ma'nen 'ibâ[de]t-hânedür" ifadesinin üstünde "hâlen mücâhid-[hânedür]" ifadesi yer almaktadır.

⁵⁰ Mecmuada bu tarih mısralarının hangi münasebetle düşürüldüğüne dair bir kayıt bulunmamaktadır. Ancak bu mısra ve kendinden sonra gelen iki mısraın Kasımpaşa Mevlevîhânesi'nin yenilenmesi münasebetiyle söylenmiş olduğu kanaatindeyiz. Zira söz konusu mısralar, Galib Divanı'nda yer alan ve

Cenâb-ı Vâlide Sultân mâh-efser-i Mihirşâhın

Sabâhu'l-hayrdır envâr-ı ihsânı nüh evvâna

matları ile başlayıp

Bu târîh ile Ĝalib nağme-bahş oldu ney-ı hâmem

Yapıldı devr-i Mevlânâ'ya bu dem Mevlevî-hâne

(Divan, s. 120-121)

beytiyle biten manzumenin tarih mısraına alternatif mısra olarak söylenmiş izlenimi uyandırmaktadır.

Turkish Studies

Mışra‘

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
 Yapıldı devr-i Mevlānā`ya ‘aşk-efzūd bu dergeh
 یابلدی دور مولاناہ عشق افزود بو درگه
 [H.1210 / M.1795-1796]

Mışra‘

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
 Sırrı Mevlānā`nuñ oldı germ-i devrān-ı semā‘
 سر مولاناك اولدی گرم دوران سماع
 [H.1210 / M.1795-1796]

[26b]

Tārīh

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
 ‘Askere yapıdı yine kışlayı Sultān Selīm
 عسکره یابدی یینه قیشلهہی سلطان سلیم
 [H.1212/ M.1797-1798]

Tārīh

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
 Kışla ihyā eyledi nev ‘askere Sultān Selīm
 قشله احیا ایلدی نو عسکره سلطان سلیم
 [H.1211 / M.1796-1797]

[33b]

Tārīh⁵¹

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
 Āb-ı hayvāna qurılmış sedd-i İskender-me’āb
 آب حیوانه قوریلmiş سد اسکندر مآب
 [H.1211 / M.1796-1797]

Dīger

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün
 Qavs-i kuzah-ı āb-ı revān luṭf-ı Mihrişāh
 قوس قزح آب روان لطف مهرشاه
 [H.1211 / M.1796-1797]

Dīger

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
 Münhaşırdur bu bende ‘ayn-ı hayāt
 منحصردر بو بنده عین حیات
 [H.1210 / M.1795-1796]

⁵¹ Başlıktan önce, “Şoñra yazılacaqdur.” ifadesi yer almakta ve bu mısra ile sonraki yedi mısraı kapsamaktadır.

Dîger

Mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün

Ebrü-yı sa'îd 'ayn-ı hayâta bu kemer-gâh

ابروی سعيد عين حياته بو كمرگاه

[H.1211 / M.1796-1797]

Dîger

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Bu zîbâ ṯaḡ u bend 'aynü'l-hayât-ı cûda ebrûdur

بو زيبا طاق و بند عين الحيات جوده ابرودر

[H.1211 / M.1796-1797]

Dîger

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Cûy-ı cûduñ m̱a-verâsı sedd-i nev-kâr-ı metîn

جوى جودك ماوراسى سد نو كار متين

[H.1211 / M.1796-1797]

Dîger

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Bu bend-i nâzenîn 'aynü'l-hayât-ı cûda ebrûdur

بو بند نازنين عين الحيات جوده ابرودر

[H.1211 / M.1796-1797]

Dîger

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Görmüş İskender bu bendi oldı seddi endbend

كورمش اسكندر بو بندى اولدى سدى اندبند

[H.1211 / M.1796-1797]

[30a]

Beyt

Mef'ülü fâ'ilätü mefâ'îlü fâ'ilün

Ol dem ki sîne künc-i temâşâ-yı yâr olur

Her medd-i âh bir nigh-i intizâr olur

Beyt

Mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün

İsterdi ki esbâb-ı şafâ bî-ḡalel olsun

Dil zülf-i perişânına düşmüş maḡal olsun

[39b]

[Beyt]⁵²

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
 Bu burc-ı mekremet-bünyād luṭf-ı Mihrişāhî'dür
 Şafâ-yı kalb-ile Sulṭān Selīm'ün cilve-gāhidur

[Beyt]

Mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün
 Nev resm-ile yapdurdı Mihirşāh-ı pür-'ünvān
 Beytü'ş-şeref-i ṭāli'-i Sulṭān Selīm Hān

[Beyt]

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
 Hāne-i kalb-i Mihirşāhî'de rūşen bu du'ā
 Eylesün dā'im Selīm Hān-ı kerem-perver şafā

[Beyt]

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
 Mehd-i 'ulyā-yı kerem-baḥşuñ ola ḥāṭırı şen
 Kıldı icād Selīm Hān'a mekân-ı rūşen

[Beyt]

Mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün
 Sulṭān Selīm'e ola devletle şafâ-gāh
 Döndürdi bunı şubḥ-ı pür-envāra Mihirşāh

[Beyt]

Mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün
 Bundan öte güncide degül ḥayyız-ı imkân
 Yapdurdı Selīm Hān'a maḥal Vālide Sulṭān

[Beyt]

Mef'ülü fā'ilātü mefâ'îlü fā'ilün
 Açmış du'āya dest Mihirşāh-ı pür-kerem
 Olsun güşāde-baḥt Selīm Hān-ı Cem-ḥaşem⁵³

[Beyt]

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
 Bāreke'llāh ola Sulṭān Selīm'e me'vā
 Eşer-i himmet-i bî-minnet-i mehd-i 'ulyā

⁵² Bu beytin üstünde kendinden sonra gelen on altı beyti kapsayacak şekilde, “İş bu ebyāt soñra zeyle yazılacaḡdur.” ibaresi yer almaktadır.

⁵³ Bu mısra, “Olsun güşāde baḥt-ı Selīm Hān-ı Cem-ḥaşem” şeklinde de okunabilir.

[Beyt]

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
Güyâ ki bu bir hâne-i mir'ât-ı şafâdur
Ârâm-geh-i Hân Selîm olsa sezâdur

[Beyt]

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
Der-i vâlâ-yı pâdişâhîdür
Himmet-i kalb-i Mihrişâhî'dür

[Beyt]

Mef'ülü mefâ'ilün fe'ülün
Bu bâbdadur fütûh-ı 'âlem
Kim cilve-ger anda rûh-ı 'âlem

[Beyt]

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
Turdukça hemân süllem-i nüh-pâye-i ekvân
Rif'atde ola kevkeb-i iqbâl-i Selîm Hân

[Beyt]

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Mehd-i 'ulyâ olıcağ böyle du'âsında muķîm
Pâye pâye geçer ecdâdını Sulţân Selîm

[Beyt]

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
Ârzûsı mehd-i 'ulyâ-yı kerâmet-perverüñ
Süllem-i iqbâlidür Sulţân Selîm-i serverüñ

[Beyt]

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
Vâlîde Sulţân édüp himmetle terfî-i 'azîm
Rütbe rütbe âsmâna çıkdı şân-ı Şeh Selîm

[Beyt]

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
Zıll-ı du'â-yı Vâlîde Sulţân édüp eşer
Olsun bülend-baht Selîm Hân-ı dâd-ger⁵⁴

[40b]

[Beyt]

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
Hazret-i Sulţân Selîm étdükçe şevketle güzër
Kaşd-ı ta'zîm ile tāk-ı âsmân olmuş kemer

⁵⁴ Bu mısra, "Olsun bülend baht-ı Selîm Hân-ı dâd-ger" şeklinde de okunabilir.

[Beyt]

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Nağme-senc-i şafâ bu ‘âlî bâb
Êşiginden gelür şarîr-i rebâb

[Beyt]

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün
Bu dergeh olup maẓhar-ı elṭâf-ı ‘azîme
Olmış nigerân maḳdem-i Sulṭân Selîm’e

[Beyt]

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün
Bu bâb-ı kerem ‘ayn-ı ‘ināyet mi degüldür
Âyîne-i endām-ı ‘adâlet mi degüldür

KAYNAKÇA

- AKTAŞ, Yasemin, **Mehmed Nebil ve Divanı**, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010.
- Ali Enver, **Semâhâne-i Edeb**, Âlem Matbaası, İstanbul 1309.
- ALPARSLAN, Ali, **Şeyh Galib**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1988.
- ARI, Ahmet, “Şeyh Galib’in Poetikası”, **Osmanlı Araştırmaları**, c. XXVI (2005), s.51-71.
- ERGUN, Sadettin Nüzhet, **Şeyh Galib**, İstanbul 1932.
- Esrar Dede, **Tezkire-i Şu‘arâ-yı Mevleviyye**, (Haz: Dr. İlhan Genç), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 2000.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki, **Şeyh Galip: Hayatı, Sanatı, Şiirleri**, Varlık Yay., İstanbul 1953.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki, **Şeyh Galib Divanı’ndan Seçmeler**, MEB Yay., İstanbul 1971.
- GÜLER, Mehmet, **Halil Nuri Divanı Edisyon-Kritik-İnceleme**, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2009.
- GÜRER, Abdülkadir, **Şeyh Galib Divanı (İnceleme-Metin)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1993.
- GÜRER, Abdülkadir, “Şeyh Gâlib Hakkında Yeni Bilgiler”, **Türkoloji Dergisi**, c. XIII/1 (2000), s. 203-225.
- İPEKTEN, Halûk, **Şeyh Galib Hayatı Sanatı Eserleri**, Akçağ Yay., Ankara 1996.
- KALKIŞIM, Muhsin, **Şeyh Gâlib Dîvânı**, Akçağ Yay., Ankara 1994.
- KALKIŞIM, Muhsin, “Şeyh Galib”, **DİA**, c. XXXIX (2010), s. 54-57.
- KURNAZ, Cemal, “Şeyh Galib Divanı’nda Nazım Şekilleriyle İlgili Problemler”, **Şeyh Galib Kitabı**, İstanbul 1995, s.179-183.
- KÜÇÜK, Sezai, **Mevleviliğin Son Yüzyılı**, Vefa Yayınları, İstanbul 2007.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012

MACİT, Muhsin, **Şeyh Galib'in Tarih Manzumeleri (İnceleme-Metin)**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanma-mış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 1989.

Mecmû'a-i Eş'âr, Süleymaniye Kütüphanesi, Halet Efendi Bölümü, No: 776.

Mehmed Süreyyâ, **Sicill-i Osmanî**, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1308, c. IV.

OKÇU, Naci, **Şeyh Galib (Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Şiirlerinin Umûmî Tahlîli ve Divânın Tenkidli Metni)**, 2 cilt, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1993.

SİNAN, Betül, "Necâtî Bey ve Şeyh Gâlib Literatürü", **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, c. 5, S. 10 (2007), s.565-586.

Şeyh Galib, **Divân**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi, No: B 40/I.

Şeyh Galib, **Hüsn ü Aşk (Önsöz, Metin, Bugünkü Dile Çevirisi, Lûgatler, Açıklama, Galib'in El Yazısı İle Hüsn ü Aşk'ın Tıpkı Basımı)**, (Haz.Abdülbaki Gölpınarlı), Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1968.

Şeyh Galib, **Hüsn ü Aşk**, (Haz.Orhan Okay-Hüseyin Ayan), Dergah Yay., İstanbul 1992.

Şeyh Galib, **Hüsn ü Aşk (Metin, Düzyazıya Çeviri, Notlar ve Açıklamalar)**, (Haz. Muhammet Nur Doğan), Yelkenli Yayınevi, İstanbul 2011.

YÜKSEL, Sedit, **Şeyh Galib Eserlerinin Dil ve Sanat Değeri**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1963.